

El camí de Damasc

Un colp de timó, l'any 1972, va reconèixer Hafez-al-Assad com a líder indiscutible de la República Síria: un règim dur i l'únic a la zona que es declara, obertament, antiamericana, antimonàrquic i en peu de guerra contra Israel.

Alfred Bosch

Als *Actes dels apòstols*, s'explica com Saule, ciutadà romà que anava cap a Damasc per perseguir els cristians conversos de la ciutat, va caure fulminat i va tenir una visió que el va encegar. Una veu li va dir que s'acostés a Damasc, i que trobés la casa d'Ananies, a la Via Recta, perquè allà veuria la llum. Així ho va fer, efectivament, i l'home va acabar per convertir-se al cristianisme, i passà a la història i als annals bíblics amb el popular sobrenom de Sant Pau.

Avui, la Via Recta encara existeix, i s'especula si la casa d'Ananies va ser cremada fa cinc segles pels turcs, o bé si un parell de bulldozers la van arrancar fa cosa de cinc anys per alçar-hi unes dependències del govern. En tot cas, el que sembla evident és que ningú ja no es pot convertir a res, en l'actualitat, camí de la capital síria. Fins i tot es fa difícil creure que algú es pugui unir a la fe del panarabisme prosoviètic, que és en aquests moments la doctrina dominant al país oficial.

Un té la sensació, a Síria, que els habitants porten tants anys d'història a les espatlles, que els és impossible

cultivar el fervor en cap fe o creença concreta. Només cal pensar en la *Mesquita dels Omeies*, a Damasc, que arrenca d'un temple romà —encara en té la planta rectangular—, passà a ser un cenacle persa sassànida, fou investida com a basílica cristiana bizantina, i finalment reconvertida en mesquita musulmana. La fe islàmica, que va marcar la vida i el govern de la zona durant una colla de segles, i que semblava marcar els valors permanents dels ciutadans siris, va començar a fer catúfols des que un moviment laic, estatalista i socialitzant, va accedir al poder de la mà del general Hafez-al-Assad. L'escepticisme sembla aparèixer, doncs, com la nota dominant d'una societat que ha heretat una valuosa experiència històrica de canvis, mutacions, invasions, daltabai-xos, involucions i revolucions.

Bagatge històric, certament, no els



Hafez-al-Assad, líder indiscutible.

en manca. Damasc ja apareixia citada en un jeroglífic egipci, i es disputa amb l'altra gran ciutat del país, Alepo, el trofeu de ser el centre urbà habitat més antic del planeta. Per la zona hi han passat, entre d'altres, arameus, assiris, babilonis, hebreus, egipcis, grecs, romans, perses, bizantins, àrabs, mame-lucs, turcs, francesos... I diu la llegenda que la impressionant ciutadella d'Alepo, encimbellada, formidable i

inexpugnable dalt d'un tossal massís, va ser construïda just al damunt d'on Abraham sacrificava, quan li vagava, cabres en honor de Jahvé.

Ha plogut molt des d'aleshores, és clar, i avui l'estat sirí intenta escapar dels clixés tradicionals, de la llegenda bíblica i de l'escepticisme que embarga uns ciutadans recelosos a utopies o a grans canvis, amarats d'aquell vell principi que acaba sempre imposant-se: «res de nou damunt

la terra».

Sota les voltes fosques i compactes que protegeixen el mercat d'Alepo, amb el sol que es filtra per les clara-boies, o a les restes del fòrum romà de Damasc, o a les rodes d'aigua de Hama —centre d'un prodigiós sistema d'aqüeductes—, diríem que les banderes de la República, les ensenyes del partit únic i els cartells del gran pare de la revolució, Hafez-al-Assad, no acaben de trobar-hi el seu lloc. No impressionen ningú, però tampoc no desmitifiquen el passat, ni auguren un bell futur. Com a màxim, desentonen.

No cal dir que els diners públics s'han encarrilat més a la propagandística i a l'assentament del règim que no pas a recuperar les pedres i els símbols del passat. El nucli antic de Damasc, deteriorat, abandonat, no ofereix els quadres orientals i captivadors que el nom de l'antiga capital suggereix. Alepo és un pèl més autèntica, i ens estimula una mica més els somnis, però queda ben lluny dels tòpics rondallístics de les mil i una nits o de la llàntia d'Aladí.

Tot plegat, avui la República de Síria és un estat en expansió, embolicat de ple en els conflictes de l'Orient mitjà, guiat per una casta de militars arabistes i contemporitzadors, que s'enri-



queixen i alhora pateixen d'una forta dependència respecte a l'URSS, i que han acabat per impregnar la societat civil dels símptomes habituals del totalitarisme.

Així, si l'entrada al país és difícil, la sortida es converteix en odissea. Els controls duaners, tant per una operació com per l'altra, es fan interminables, i es formen cues per presentar passaports, per les diverses revisions i escorcolls, per a la declaració de divises, per al pagament dels corresponents impostos... Tot regit per la més ritual ineficàcia, a càrrec de funcionaris estatals, que enlloc no destaquen per l'expeditivitat, i que aquí també tenen la força de la majoria, atès que el 60 per cent de la població activa treballa a l'administració.

El canvi de moneda és una altra activitat que demostra el caràcter hermètic i estatalista del país i de la seva economia: si el canvi oficial permet obtenir nou lliures sirianes per un dòlar, el canvi tolerat puja a vint-i-tres, i el mercat negre a una trentena. La variació és substancial, i encara més quan pensem que amb trenta lliures pots sopar abundantment o cobrir amb autobús els 500 km que separen Aleppo i Damasc. El mal és que tampoc no pots malversar els cèntims en frivolitats o en grans luxes asiàtics, perquè aquests —si més no legalment— es fan molt difícils de trobar.

Altres elements més bàsics també són introbables. Fora dels hotels de cinc estrelles, els menús variats només existeixen sobre el paper: en entrar a un restaurant normal i corrent, és preferible demanar directament què els queda, abans que interrogar el cambrer durant cinc mintus a propòsit de la carta, i no rebre altra cosa que negacions. Les restriccions de llum són constants, malgrat que ningú no ho pugui reconèixer, i que oficialment a Síria «mai no hi ha hagut talls de corrent». Molts siris, a l'hora de comprar coses vistoses i variades, passen al Líban, a la veïna vall de la Beqaa, on les carreteres d'entrada s'han convertit en basars de comestibles, electrodomèstics, productes de perfumeria, licors i tabacs... dins un país teòricament devastat per la guerra.

I tanmateix, en el marc d'Orient Mitjà, el grau de desenvolupament i d'estabilitat assolit pel règim de Damasc és francament insòlit. Amb una dictadura que fa disset anys que dura, s'ha produït un petit «miracle econòmic» que ha permès elevar el nivell de vida, establir una bona xarxa de comunicacions, i crear una classe mitjana sòli-



Un creixement equitatiu i una religiositat moderada, els fonaments de la República.

da a base de funcionaris i professionals liberals. La delinqüència ha desaparegut pràcticament del país, gràcies a una repressió ferotge però també a un creixement més o menys equitatiu. És molt estranya la família que no té una casa en condicions, els fills escolaritzats i un televisor a la sala-menjador.

L'integrisme islàmic, en la vessant política, va ser liquidat fa uns quants anys, amb un sang i fetge que va eliminar físicament els instigadors de la revolta d'Homs. Les mostres de religiositat extrema són mal vistes, encara que el culte és respectat, i fins tot el president de la República, conegut abans pel seu agnosticisme, es va veure obligat a declarar-se creient i a freqüentar mesquites com un condemnat cada divendres.

L'estatus de les dones és més o menys decent. La vestimenta típica, que cobreix íntegrament cos i cara, va en retrocés, i la majoria de senyores usen faldilles convencionals o fins i tot pantalons. Les relacions extramatrimonials són corrents i força tolerades, sense aquell aire concupiscent i clandestí que adquireixen a d'altres països musulmans. Les sèries televisives autòctones —d'allò més destacables, com arreu del món—, retraten embolics i conflictes amorosos calcats de *Dallas*, *Dynasty* o *Falcon Crest*. És clar que els protagonistes, en lloc de ser magnats del petroli o grans latifundistes, són encarregats de fàbrica i obrers stakhanovistes.

El «desenvolupisme» oficial, recelós de tot el que soni a arcaic, i partidari

d'una certa occidentalització, s'ha forjat sota la mirada atenta del gran líder nacional, Hafez-al-Assad. Home que ha aconseguit mantenir-se al poder molt més que qualsevol altre polític siri, aplega en la seva persona tres procedències, o tres «filons» característics.

En primer lloc, Assad s'ha erigit en portaveu del clan dels alauites —té ben poc a veure amb els alauites marroquins—, un col·lectiu semitribal minoritari, i que s'ha instal·lat en posicions de privilegi dins la maquinària estatal. Els alauites sempre han estat titllats d'utilitaristes i poc devots de l'islam, per part de la majoria dels siris, i, a sobre, avui són acusats de nepòtics i corruptes.

En segon lloc, l'actual president de la República prové dels rengles militars, i no mostra cap interès a dissimular la naturalesa militar de la seva dictadura. L'exèrcit, que tot just després de la independència ja esdevingué àrbitre de la situació, ha trobat en ell un excel·lent mentor i un decidit promotor. A partir del colp d'estat de 1970, els uniformes han començat a proliferar pel territori siri, i han estat introduïts fins i tot a les escoles. És corrent la imatge depriment de nens i nenes de vuit o nou anys, passejant pel carrer amb les carteres i amb l'inevitable disfressa verda carregada de petits galons.

Finalment, Assad és l'artífex de l'accés al poder del partit Baas («resurrecció»), que havia existit a la zona des de la colonització anglesa i francesa, i que fonamentava el seu ideari en un socialisme panàrab de signe netament an-

tiimperialista. El baassisme tingué implantació a tota la zona del creixent fèrtil (Iraq, Síria, Líban, Jordània i Palestina), i fou durant la primera independència un aliat tàctic del nasserisme egipci. Però no fou fins les acaballes dels seixanta, i de forma definitiva amb el colp de 1970, que el partit es convertí en hegemònic i monopolitzà els òrgans de l'estat.

De fet, el colp de timó determinant es produí l'any 1972, quan Assad agrupà la Unió Socialista Àrab de tendència nasserista, l'Organització Socialista Àrab, el Partit Comunista Àrab i el dominant partit Baas dins un únic Front Nacional Progressista. Actualment, el front reconeix Hafez-al-Assad com a líder indiscutible, conreant un culte a la personalitat que faria envermellar de vergonya el més ferreny dels stalinistes. Els pòsters gegants amb l'individu del mostatxo són a l'ordre del dia, fins als pobles més remots; i la fal·lera es fa extensiva en *gadgets* d'allò més moderns, com ara els adhesius de «I love Hafez», amb foto i cor inclosos.

El caràcter «dur» del règim siri no és, però, inexplicable. El país ha hagut d'adoptar una actitud resistencial i intransigent davant l'expansió sionista i el posat pusil·lànim dels veïns àrabs conservadors. Llegint l'òrgan oficial del partit únic, el *Syrian Times*, t'adones de l'obsessió defensiva que emana de l'únic règim a la zona que es manifesta obertament en peu de guerra contra Israel, antiamericà, antimonàrquic, culturalment antiturb, etc. La posició

del govern de Damasc, barallat amb tots els veïns, no és precisament una posició còmoda.

Si a això afegim la controvertida intervenció al Líban i les friccions amb la branca majoritària de l'OAP (Al-Fateh de Yasser Arafat), arribem a la conclusió que només l'acord circumstancial amb l'Iran de Khomeini, però sobretot l'aliança indissoluble amb l'URSS, han salvat la República Siriana del naufragi. Assad ha intentat emular, respecte a la Unió Soviètica, el paper d'Israel respecte als Estats Units, és a dir: invertir-se en el gendarme mercenari de l'Orient Mitjà. No és casualitat que l'estat baassista es carregui d'armes i persegueixi desesperadament, des de fa alguns anys, la paritat militar amb Israel.

Ara bé, per ser honestos, potser hauríem de reconèixer que la contundència del discurs siri, i el relatiu èxit del seu model «radical», té un bon puntal en l'existència mateixa del règim sionista. O sigui, que sense un estat d'Israel agressiu i prepotent, no seria concebible a la zona la supervivència d'una Síria pretesament purista i arrogant. Tal com ens assenyala Joseph Ghazi, director de l'agència France Press a Damasc, amb una ironia ben mediterrània: «Mira, estem a matar amb tots els germans àrabs, i només coincidim a l'hora d'exclamar-nos contra l'estat d'Israel... Per als àrabs, en general, el sionisme ha estat un factor aglutinador; i per a Síria, un regal de la providència. Imagina't tu ara que no hi fos Israel; ja faria temps que ens hauríem escorxat vius». □



MONTSERRAT ROIG

LA VEU MELODIOSA

En aquest llibre bell i singular, Montserrat Roig fa un pas endavant en la seva brillant trajectòria.

25 ANIVERSARI
EDICIONS 62
1962-1987



edicions 62

De venda a totes les llibreries

El Balanci, 197. 160 pàgs.